

ספר

סיכום הלכות

תפילה, נשיאת כפים,

בית כנסת וברכות

סימנים: פט - קלג. קנ - קנד. רב - רלא.

סיכומי הסוגיות מהמקורות ועד אחרוני זמנינו

על סדר השולחן ערוך

בתוספת שו"ת ממבחי הרבנות הראשית

נתחבר מאיתי בעזרה"ת

שמואל אהרון ברוכיאן

כל הזכויות שמורות
מצווה להעתיק ולצלם לצורכי לימוד
אשמח להערות והארות, או כל עצה אחרת

ניתן לפנות לשמואל ברוכיאן: 050-4247202

מי שמעוניין בקובץ במייל: shmu050@gmail.com

כמו כן ניתן לראות ולהוריד את הקובץ באתר 'סמיכה', וכן ניתן להשיג את הספרים, על הלכות:

- ❖ ק"ש, קריאת התורה ושאר ברכות
- ❖ שבת
- ❖ עירובין
- ❖ פסח, יום טוב וחול המועד
- ❖ חגי תשרי, חנוכה ופורים
- ❖ איסור והיתר
- ❖ ריבית
- ❖ גידה
- ❖ מקוואות
- ❖ מילה וגרות
- ❖ מצוות התלויות בארץ
- ❖ אבלות
- ❖ חופה וקידושין
- ❖ שביעית

ישיבת מרכז הרב - ירושלים ת"ו

עיצוב כריכה: הדסה ברגמן

יעוץ גרפי: בניהו ינקוביץ

מהדורה שישית ומעודכנת כסליו תשפ"ג

מכתב ברכה מראש הישיבה הרה"ג יעקב שפירא שליט"א

כ"א אדר א' תשע"ו

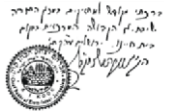
בס"ד

ישיבת
מרכז
הרב

YESHIVAT
MERCZAZ
HARAV

מסודרו של מרן הרב
אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל
Founded by Harav
Avraham Y. Kook

רחש לבו של תלמידנו היקר האברך השקדן הר"ר שמואל אהרון ברוכיאן שליט"א לעסוק באסוקי שמעתא אליבא דהלכתא ולאחרונה מוציא לאור סיכום השיטות על מצוות התלויות בארץ, כיד ד' הטובה עליו, ואם כי אינני שר המסכים ובפרט בענייני הלכה. אולם מכירני מאז את הרב הנעלה הנ"ל, אשר יראתו קודמת לחכמתו וכוונתו לזכות את הרבים מזיו תבונתו, ע"פ מקורות חז"ל ורבותינו שבכל הדורות.

ובעה"י יזכה להוסיף כהנה וכהנה בעמלה של תורה מתוך שמחה ומנוחת הנפש להגדיל תורה ולהאדירה בשאר חלקי תורה"ק, ויברך ד' חילו ופועל ידיו תרצה, ותרבה הדעת כמים לים מכסים, בהוספת ציצים ופרחים בתורה"ק, ואשרי חלקו.

בברכה נאמנה לכבוד התורה ולומדיה

מרכז- הרב

ירושלים ת"ו

בניית נאמנה לכבוד התורה ולומדיה
יעקב שפירא
אב"ד
נאמנה

הרב צבי יהודה (בן דור) 12

ת.ד. 5010, ירושלים, 91050

טלפון: 02-6524793

פקס: 02-6540356

12 Harav Zvi Yehuda St.

P.O.Box 5010

Jerusalem, 91050

Phone: 02-6524793

Fax: 02-6540356

www.merczaharav.org.il

mercaz@012.net.il

הקדמה

אודה לה' יתברך על אשר זיכני ללמוד הלכות אלו ולהדפיס את עיקרי הדברים שנדונו במהלך הלימוד. ובאמת אין בכוונת חוברת זו לחדש הלכות וכד', אלא שהדברים יהיו מסודרים לי ולשכמותי.

השתדלתי תחילה להביא את מקור ההלכה בגמ', לאחר מכן את דברי הראשונים העיקריים בסוגיא, עם דברי מרן הבית יוסף והשו"ע, והחונים עליו, מג"א, ט"ז ומ"ב. וכן את הנידונים המעשיים באותה סוגיא ואת דברי פוסקי זמנינו. השתדלתי להביא את כל דברי הפוסקים האחרונים מכל העדות תחת כפיפה אחת. ופוסקי תימן בחלק מההלכות. כשהתחדשו במהלך הלימוד סברות וחיידושים אשר נמצא להם מקום בדברי רבותינו הראשונים והאחרונים הוספתי את הדברים בגוף הסיכום, אך לא הוספתי דברים שאינם מעוגנים בפסיקה ההלכתית ואשר אין בהם עזר ללימוד הסוגיא הלכה למעשה.

מבנה הסיכום שמתוכו נובעת גם התועלת ממנו היא הבאת דברי הגמ', משא ומתן בדברי הראשונים בלא אריכות, הבנת העקרון שבכל סוגיא והלכה, הבאת הדיונים ההלכתיים בזמנינו מתוך הפסיקה הלכה למעשה והנימוקים ההלכתיים שהובאו בשו"תים ובספרי ההלכה. והבאת כל פוסקי ומנהגי העדות, ספרדים אשכנזים ותמנים.

אזכיר שנעזרתי רבות במהלך הלימוד בספר 'תורת אמך' לרב אליהו מאיר ליפשיץ שליט"א, אשר האיר עיני בהרבה מההלכות והסוגיות הנלמדות. ולו אני חייב תודה על כך.

כאן המקום להביע תודה עמוקה והכרת הטוב לאישתי היקרה הודיה חיה שתחי', שכל רצונה ומאויה שאשקוד על דלתות התורה. עוזרת ותומכת, וודאי שעליה נאמר 'שלי ושלכם - שלה הוא'. שנזכה לראות את כל זרעינו הולכים בדרך הישר, באהבה ושמחה.

להורי היקרים על שדואגים לי במסירות עד אין קץ, ותומכים ומעודדים, ולא חוסכים ממני מאומה כדי שאוכל להמשיך ולגדול בתורה, הם אלו שדחפו אותי להדפיס ספר זה, ובלעדיהם ספר לא היה רואה אור. הקב"ה ימלא כל משאלות ליבם לטובה ויזכו לרוות נחת מכל יוצאי חלציהם.

הודאה מיוחדת לחמי הרב יוסף דורי שליט"א וחמותי מיכל שתחי', שעשו ועושים לעזור לנו בכל מכל כל בטוב עין ובהרחבת הלב. יהי ה' עמם לראות בנים ובני בנים עוסקים התורה ובמצוות, כשאיפתם ועמלם תמיד, ולרוות נחת מכל יוצאי חלציהם בבריאות ובשמחה.

ברכה לשיבת מרכז הרב בה אני זוכה ללמוד, וממנה הכח להגות בתורה מתוך דיבוק חברים. ובפרט לעומד בראשה רה"י הרה"ג יעקב שפירא שליט"א יבורך מפי עליון, ויזכה להמשיך להרביץ תורה בישיבתנו הק'.

לזכרון עולם בהיכל ה'
מוקדש לעילוי נשמת האיש הכשר
ירא ה' ואוהב את הבריות
ה"ה ר' יצחק בן יהודה זצ"ל
נלב"ע

ה' סיון תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה

לזכרון עולם בהיכל ה'
מוקדש לעילוי נשמת
האישה הכשרה
סבתי היקרה
טובה בת שמחה קנדי ז"ל
נלב"ע

ב' תמוז תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה

תוכן עניינים

❖ הלכות תפילה

סימן פ"ט - זמן תפילה וההנהגה קודם התפילה.....1

א. חובת התפילה מדאורייתא או מדרבנן. זמן תפילת שחרית. תפילה בציבור או בנץ החמה ביחיד. תפילה מעמוד השחר או מזמן 'האיר המזרח'. סוף זמן תפילה. תפילה לאחר ד' שעות. ב. הקדמת שלום קודם התפילה. ג. התעסקות בצרכיו קודם התפילה. יציאה לדרך קודם התפילה. אכילה קודם התפילה. ד. דין הצמא והרעב. ה. התחיל לאכול קודם עלות השחר. ו. איסור לימוד תורה קודם התפילה. ז. תפילות וכניסה למרחץ קודם התפילה. ח. תפילה בדיעבד מעלות השחר.

סימן צ' - מקום המתפלל, דיני תפילה בציבור ובבית הכנסת.....17

א - ב. תפילה ע"ג מקום גבוה. ג. תפילת האומנין בראש האילנות. ד. תפילה בבית שיש בו חלונות. ה. תפילה במקום פתוח. ו. תפילה בחורבה. ז. תפילה אחורי בית הכנסת. ח. מעבר מאחורי בית הכנסת בשעת התפילה. ט. תוקף חיוב תפילה בציבור. תפילה בבית הכנסת ובציבור. י. הקדמת תפילתו לתפילת הציבור. יא. שכנות לבית הכנסת. יב. ריצה לבית הכנסת. יג. לירוק בבית הכנסת. יד. להיות מעשרה ראשונים. טו. המתנה לחברו שיסיים תפילתו. טז. הליכה למקום רחוק כדי להתפלל בציבור. יז. השכמה להתפלל וללכת יחידי. יח. תפילה בבית המדרש. יט. קביעות מקום לתפילה. כ. כניסה כשיעור שני פתחים. כא - כב. תפילה סמוך לקיר. תפילה מאחורי בעלי חיים ואדם. כג. תפילה מול ציור, תמונה או ראי. ציור חיות על ארון הקודש ובבית הכנסת. כד - כה. תפילה סמוך לרבו, ותפילת תלמיד חבר. כו. מקום הראוי לתפילה. כז. תפילה כנגד מי רגלי תינוק.

סימן צ"א - תיקון הלבוש בשעת התפילה.....44

א. כיסוי ליבו וערותו. ב. אזור בשעת התפילה. ג. חובת כיסוי הראש. הזכרת שם ה' בגילוי הראש. ד. הנחת היד על הראש. ה. עמידה באפונדתו, ברגלים מגולות ובראש מגולה. ו. עטיפה בשעת התפילה.

סימן צ"ב - הכנת הגוף לתפילה.....51

א. הנצרך לנקביו לא יתפלל. ב. הנצרך לנקביו בתפילה. ג. הסרת דבר הטורדו. ד. רחיצת ידיו לתפילה. ה. נטל ידיו בשחרית והסיח דעתו. ו. עומד בתפילה ונזכר

שנגע במקום מטונף. ז. מהו מקום מטונף. ח. המשתין בתפילה. ט. ריקה בתפילה.
י. צדקה קודם התפילה.

סימן צ"ג - הכנה לתפילה בכוונה.....60

א. שהיה קודם שמונה עשרה. ב. תפילה מתוך שמחה. ג. תפילה מתוך הלכה פסוקה. ד. העומד להתפלל מתוך צרכי הציבור.

סימן צ"ד - לאיזה צד יכוון פניו בתפילה, ודין תפילה מעומד.....64

א. החזרת פניו לא"י, ירושלים, ק"ק, כפורת. ב. המתפלל לשאר הרוחות יצדד פניו למקום התפילה. קביעת מקום ההיכל. ג. יכוון לבו לאביו שבשמים. ד. תפילה ברכיבה ובהליכה. ה. היושב בספינה ובעגלה לגבי כריעות. ו. כיצד יתפלל החולה. ז. המתירא מאנסים שיפסיקוהו. ח. סמיכה בשעת התפילה. ט. המוכרח להתפלל מיושב יחזור ויתפלל מעומד.

סימן צ"ה - כיוון אברי הגוף בשעת התפילה.....73

א. כיוון הרגלים בשעת התפילה. עמידה קודם התפילה. ב. כפיפת ראשו ומבט עיניו. עצימת העינים בשעת התפילה. ג. הנחת ידיו. ד. כיוון רגליו בשעת קדושה.

סימן צ"ו - אחיזת דברים בידו בשעת התפילה.....77

א. אחיזת תפילין, ספר, קערה, סכין, מעות, כיכר ולולב. ב. אחיזת סידור תפילה בשעה שמתפלל.

סימן צ"ז - גיהוק ופיהוק וריקה בשעת התפילה.....80

א. גיהוק ופיהוק בשעת התפילה. ב. ריקה בשעת התפילה. ג. כינה עוקצתו באמצע התפילה. ד. נפלה טליתו באמצע התפילה. ה. הנושא משוי והגיע זמן התפילה.

סימן צ"ח - צריך שיהיה לו כונה בתפילתו.....84

א. כוונת המילים בתפילה. נישוק בבית הכנסת. הבאת ילדים קטנים לבית הכנסת. ב. תפילה במקום ובזמן שא"א לכיין. ג. תפילה דרך תחנונים. ד. התפילה כקרבן. ה. אל יחשוב שהוא ראוי שבקשותיו יעשו.

סימן צ"ט - דין שיכור ושתוי בתפילה.....91

א. טעם פסול שיכור ושתוי בתפילה. שיכור ושתוי לענין תפילה. תשלומים לשיכור ושתוי שלא התפללו. שיכור ושתוי לענין ק"ש, ברכות ושאר דברים שבקדושה. ב. הפגת השכרות. ג. שיעור זמן הפגת השכרות ודין יינות שלנו.

סימן ק - הסדרת תפילת המועדים.....96

הסדרת תפילת המועד ור"ח. הסדרת התפילה כשמתפלל מהכתוב.

סימן ק"א - כוונה בתפילה, השמעה לאוזניו ותפילה בשפה אחרת 98

א. כוונה בברכות. חזרה בשביל חסרון כוונה. ב. איסור השמעת קול בתפילה. ג. השמעת הקול ברה"ש ויו"כ. ד. תפילה בכל לשון.

סימן ק"ב - ישיבה, עמידה ומעבר בסמוך למתפלל 104

א. איסור ישיבה בסמוך למתפלל. איסור ישיבה מאחורי המתפלל. היושב ועוסק בתורה או בתפילה. נמצא ברשות אחרת או מחיצה מפסיקה. ב. אדם חלש או זקן. ג. יושב קודם שעמד המתפלל. ד. לעבור ולעמוד כנגד המתפלל. ה. לפסוע ג' פסיעות כשיש מתפלל מאחוריו.

סימן ק"ג - דיני מי שהוצרך להפיח בתפילה 113

א. כיצד ינהג כשהפיח באמצע התפילה. ב. הנצרך להפיח באמצע התפילה. ג. המתעטש בתפילתו למטה ולמעלה.

סימן ק"ד - דיני הפסקה בתפילה 116

א. הפסקה בדיבור ובהליכה. השתקת ילדים קטנים בתפילה. ב. המתפלל ובאה בהמה כנגדו. ג. נחש כרוך על עקבו. ד. ראה שור בא כנגדו. ה. להיכן חוזר כשהפסיק בתפילה. ו. המדבר באמצע התפילה. ז. הפסקה לקדיש ולקדושה. ח. עניית דברים שבקדושה קודם 'אלהי נצור'.

סימן ק"ה - דין המתפלל ב' תפילות 123

המתנה בין התפילות.

סימן ק"ו - החייבים והפטורים מן התפילה 124

א. מי הם החייבים והפטורים מתפילה. ב. חובת נשים קטנים ועבדים בתפילה. ג. דיני מי שתורתו אומנותו.

סימן ק"ז - המסופק אם התפלל, ותפילת נדבה 128

א. דיני ספק בתפילה ותפילת נדבה. תפילת נדבה במוסף ובשבת. ב. חידוש בברכות האמצעיות. ג. תפילת נדבה בציבור. ד. תפילת נדבה - למכוין בלבד.

סימן ק"ח - הלכות תפילת תשלומין 133

א. התפלל ראשונה לתשלומין ושניה לחובה. טעה בתפילתו הראשונה. המתעסק בצרכי ציבור ועבר זמן תפילה. מי שלא היו לו מים לרחוץ ידיו. 'תשלומין' בחזרת הש"ץ. ב. התפילה הראשונה לחובה והשניה לתשלומים. ג. השלמת התפילה - רק בזמן תפילה. ד. עד מתי משלים תפילה ששכח. ה. השלמת תפילה כנדבה. ו.

עבר היום ולא התפלל מוסף. ז. הזיד ולא התפלל. ח. היה טרוד ועבר זמן תפילה. הקדים ערבית למנחה. ט. תשלומים בשינוי בין התפילות. י. לא התפלל מנחה בשבת. יא. לא הזכיר של שבת או של ר"ח. יב. טעה והזכיר מאורע שלא בזמנו.

סימן ק"ט - עדיפות דברים שבקדושה על תפילה בציבור..... 146

א. הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור מתפללים. המאריך בתפילתו ואינו מספיק להגיע לקדושה. דרגות דברים שבקדושה. ב. המתחיל להתפלל עם הש"ץ. ג. הנמצא בקדושה והציבור אומרים קדושה דסידרא.

סימן ק"י - דיני הבינונו, תפילה קצרה, תפילת הדרך ותפילת ביהמ"ד..... 151

א. הנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור מתפללים. המאריך בתפילתו ואינו מספיק להגיע לקדושה. דרגות דברים שבקדושה. ב. המתחיל להתפלל עם הש"ץ. ג. הנמצא בקדושה והציבור אומרים קדושה דסידרא.

סימן ק"א - סמיכת גאולה לתפילה..... 161

א. אמירת 'ה' שפתי תפתח' וסמיכת גאולה לתפילה. ב. החזן אומר תחילה 'ה' שפתי תפתח'. ג. עדיפות סמיכות גאולה לתפילה על תפילה בציבור

סימן ק"ב - שלא להוסיף בשלוש ראשונות ובשלוש אחרונות..... 164

א. שאילת צרכים בשלוש ראשונות ושלוש אחרונות. ב. אמירת פיוטים בתפילה.

סימן ק"ג - דיני הכריעות בתפילת י"ח..... 166

א. המקומות שצריך לכרוע בהם. ב. כריעה ב'זוכרנו לחיים' ו'מי כמוך'. ג. כריעה במקומות נוספים. ד. צורת הכריעה. ה. כמה צריך לכרוע. ו. כריעה במהירות וזקיפה בנחת. ז. כורע בברוך וזוקף בשם. ח. לא להשתחוות מול עבודה זרה. ט. הוספה על תאריו של הקב"ה.

סימן ק"ד - דיני הזכרת טל ומטר..... 172

א. זמני הזכרת משיב הרוח ומוריד הגשם. ב. הכרזה קודם הזכרה. ג. הזכרת 'מוריד הטל' בקיץ. ד. טעה והזכיר גשם בקיץ. הזכרת גשמים בימות הקיץ במקומות שצריכים לכך. ה. טעה ולא הזכיר גשם בחורף. ו. מתי חוזר כששכח להזכיר משיב הרוח. ז. טעה במזיד ומתכוון. ח. נסתפק אם אמר מוריד הגשם. ט. אמירת ברכת אתה גיבור תשעים פעם.

סימן קט"ו - סדר ברכות אמצעיות ואתה חונן..... 182

ברכת אתה חונן.

- 184 סימן קט"ז - סדר ברכת רפאנו.....
פירוש ברכת רפאנו.
- 186 סימן קי"ז - דיני שאלת טל ומטר.....
א. שאלת הגשמים. מתי מתחילים לשאול את הגשמים. שכח לשאול בליל ז' חשון.
ב. מקומות הצריכים לגשם בקיץ. ג. שאל גשמים בימי הקיץ. ד. מי שלא שאל
מטר בימי החורף. ה. נזכר קודם שומע תפילה.
- 194 סימן קי"ח - חתימת ברכת השיבה, ונוסח ברכות המינים ועל הצדיקים.....
חתימת ברכת השיבה. נוסח חתימת ברכת המינים.
- 196 סימן קי"ט - הוספה בתוך ברכות התפילה, ותפילה על החולה והפרנסה.....
א. הוספה בברכות אמצעיות. תפילה על חולה. ב. הוספה בברכה לצורך יחיד. ג.
דילג או טעה בברכה מהאמצעיות. ד. ש"צ ששכח לומר עגנו.
- 200 סימן ק"כ - אמירת רצה בכל התפילות.....
מנהג אמירת רצה.
- 201 סימן קכ"א - דיני ברכת מודים.....
א. כריעה במודים תחילה וסוף. ב. האומר מודים מודים. ג. ברכת כהנים ביחיד.
- 203 סימן קכ"ב - דיני אלוקי נצור.....
א. עניית קדיש וקדושה לפני יהו לרצון. ב. אמירת תחנונים קודם יהו לרצון. ג.
אמירת 'עשה למען'.
- 206 סימן קכ"ג - דיני שלוש פסיעות ועושה שלום.....
א. כריעה ופסיעה קודם עושה שלום. ב. יעמוד במקומו עד קדושה. החזרת פניו
לציבור. ג. דיני ושיעור הפסיעות. ד. הוספה על ג' פסיעות. ה. ג' פסיעות לש"צ
בלחש ובחזרה. ו. אמירת 'ה' שפתי תפתח' בחזרה.
- 212 סימן קכ"ד - הלכות חזרת הש"צ ועניית אמן.....
א. דין חזרת שליח ציבור. ב. חזרה ללא תפילת לחש. שליח ציבור הרגיל להתפלל
בנוסח אחר מהציבור. ג. תפילת חזרה אפילו כולם בקיאים. למי ממתנינים בחזרת
התפילה. ד. הנהגת הציבור בעת חזרת הש"צ. עמידה בעת חזרת הש"צ. ה. אמירת
ברוך הוא וברוך שמו. ו. דיני עניית אמן. ז. שיחת חולין בעת חזרת הש"צ. ח. אמן
חטופה. אמן קטופה. אמן יתומה. עניית אמן סמוך לסיום הברכה. אמן קצרה. ט.
המאריכים לענות אמן. י. הטועה בתפילה, האם יוצא בחזרת הש"צ. יא. עד אימת
עונה אמן. יב. לא יגביה קולו בעניית אמן.

סימן קכ"ה - דיני קדושה 226

א. מעלת אמירת הקדושה. סדר עניית קדושה בציבור. ב. כיוון רגליו בשעת אמירת קדושה. הגבהת העקב בקדושה.

סימן קכ"ו - דין שליח ציבור שטעה 229

א. שליח ציבור שדילג על אחת מהברכות. ב. שליח ציבור שאינו יכול להמשיך. ג. ש"ץ ששכח לומר יעלה ויבוא. ד. ש"ץ שטעה בתפילת לחש.

סימן קכ"ז - דיני מודים דרבנן, וכיצד ינהגו כשאין כהנים 233

א. אמירת מודים דרבנן. שחיה במודים דרבנן. כריעה בסוף מודים דרבנן. חתימת מודים דרבנן. ב. אמירת אלוקינו ואלוקי אבותינו כשאין כהנים.

❖ הלכות נשיאת כפים

סימן קכ"ח - דיני נשיאת כפים ואיזה דברים הפוסלים בכהן 238

א. גדר המצוה. אין נשיאת כפים בפחות מעשרה. נשיאת כפיים של ישראל עם הכהנים. נשיאת כפים במקום שאין ספר תורה. ב. כהן שאינו רוצה לישא כפיו. ברכת כהנים על הדוכן. ג. אם עלה פעם אחת ביום. ד. שהיית הכהן בחוץ כשאינו נושא כפיו. ה. חליצת נעלים קודם ברכת כהנים. ו. נטילת ידי הכהנים. נטילת ידי הכהן ע"י לוי. ז. בירך הכהן על הנטילה בשחרית. ח. עקירת הרגלים ב'רצה'. ט. אמירת 'יהי רצון' קודם ברכת כהנים. י. עמידה על הדוכן קודם ברכת כהנים. קריאת 'כהנים' קודם ברכת כהנים. מי אומר 'כהנים'? לברך את כמו ישראל 'באהבה'. יא. ברכת 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרון'. יב. הגבהת ופשיטת הידים וחלוקת האצבעות. חציצת רצועות התפילין/תחבושת/פלסטר וכד'. יג. הקראת התיבות לכהנים. יד. ברכת כהנים בלשון הקודש, בעמידה ובקול רם. טו. אמירת 'רבון העולמים'. טז. הנהגת הכהנים לאחר ברכת הכהנים. יז. החזרת פניהם דרך ימין. נגיעה בנעלים. יח. נתינת ריוח בין אמירה לאמירה. יט. עניית השליח ציבור 'אמן' אחר הכהנים. כ. דיני שליח ציבור כהן. היכן ישא הכהן כפיו כשהוא שליח ציבור? כשהש"צ נושא כפיו, מי ממשיך התפילה? כא. ניגון בברכת כהנים. כב. משתדלים שיהא המקרא ישראל. כג. איסור היסח הדעת והסתכלות בכהנים. כיסוי הפנים והידיים בטלית. כד. פנים כנגד פנים בברכת כהנים. כה. בית כנסת שכולה כהנים. כו. ללמוד ולהתפלל בזמן ברכת כהנים. כז. הוספה או גריעה מפסוקי ברכת כהנים. כח. נשיאת כפים מספר פעמים ביום. ברכת כהנים באמצע תפילה או ק"ש. כט. נשיאת כפים קודם התפילה ל. כהן בעל מום. בעל מום ש'דש

בעירו'. לא. כהן בעל מום במקום שהכהנים מכסים פניהם. לב. כהן שידייו צבועות. לג. כהן שאינו מבטא נכון את האותיות. לד. כהן קטן וכהן שלא נתמלא זקנו. לה. כהן שהרג את הנפש. לו. כהן שמל תיגוק ומת. לז. כהן מומר. לח. כהן ששתה יין. לט. כהן מחלל שבת. כהן בעל עבירות. מ. כהן שנשא גרושה. מא. כהן שנטמא למתים. מ. דין 'לקדשו' בכהן שביתו זינתה. מב. כהן חלל. מג. נשאת כפים בשבעת ימי האבלות. מד. כהן רווק. המנהג שנושאים כפים רק בימים טובים. מה. אלו תיבות שהופכים פניהם. מ. דין 'וקדשתו' ושימוש בכהן.

סימן קכ"ט - באיזה תפלות נושאים כפים 294

א. נשיאת כפים במנחה של תעניות ויו"כ. ב. כהן שעלה לדוכן במנחה של יוה"כ.

סימן ק"ל - רבש"ע שאומרים בשעת נשיאת כפים 296

'הטבת חלום' בברכת כהנים.

סימן קלא - דיני נפילת אפים 297

א. חובת נפילת אפים. הפסק בין התפילה לנפילת אפים. נפילת אפים - על איזה צד? נפילת אפים שלא במקום התפילה. ב. נפילת אפים מיושב. נפילת אפים במקום שאין ארון קודש. ג. נפילת אפים בלילה. ד. נפילת אפים בבית החתן ובמקום שנמצא החתן. נפילת אפים בבית האבל. נפילת אפים ביום המילה. ה. ברית מילה בתענית ציבור. ו - ז. זמנים שאין גופלים על פניהם. ח. נפילת אפים לאדם חשוב. השתחואה ע"ג קרקע.

סימן קלב - דיני קדושת ובא לציון 309

א. קדושת 'ובא לציון' ביחיד. ב. יציאה מבית הכנסת קודם קדושה. 'עלינו לשבח'. קדיש יתום. פיטום הקטורת. שיר של יום. יציאה מבית הכנסת.

סימן קלג - דין ברכו בשבת 314

מנהג אמירת 'ברכו'.

❖ הלכות בית כנסת

סימן ק"נ - בנין בית הכנסת ושיהיה גבוה 316

א. כפיית בני העיר לבנות בית כנסת. נטיעת אילנות בחצר בית הכנסת. ב. בניית בית הכנסת בגובהה של עיר. ג. המגביה ביתו מבית הכנסת. ד. הבונה כנגד חלון

בית הכנסת. ה. פתח בית הכנסת. בניית ההיכל והתיבה. צורת הישיבה בבית הכנסת.

סימן קנ"א - דיני קדושת בית הכנסת..... 323

א. קדושת בית כנסת ובית מדרש. האסור והמותר בבית הכנסת. אכילה ושתיה לסתם בנ"א ולת"ח כניסה לבית הכנסת לצורכו. ב. יחיד הקובע מדרש בביתו לצורכו. ג. שינה בבית כנסת ובית המדרש. ד. אכילה ושינה לצורך בית הכנסת. סעודת מצוה. ה. קפנדריא. ו. כניסה עם חפציו לבית הכנסת. ז. לירוק בבית הכנסת. ח. קינוח טיט שע"ג רגליו. ט. נקיון והדלקת נרות בבית הכנסת. י. קדושת בית כנסת שחרב. יא. תנאי בקדושת בית הכנסת. יב. לגור מעל בית הכנסת. אנטנות או קולטי שמש על גג בית הכנסת.

סימן קנ"ב - איסור סתירת בית הכנסת..... 337

א. סתירת בית כנסת ע"מ לבנות אחר. נתיצת דבר קטן מבית הכנסת.

סימן קנ"ג - דיני בנין בית הכנסת..... 339

א. הפיכת בית כנסת לבית מדרש וההיפך. ב. דרגות הקדושה בתשמישי בית הכנסת. ג. מכירת ס"ת שנמצא בו טעות. ד. מכירה ע"מ לקנות כיוצ"ב. ה. שינוי מעות שנגבו לצורך גבוה. קנו עצים ואבנים בדמים שגבו. ו. מכירת דברי קדושה לצורך גישואי יתומים, החזקת תורה וכד'. ז. בית כנסת של כרכים וכפרים. בית כנסת של יחיד. תלו בדעת יחיד. מכירת ז' טובי העיר. ח. בנו בית סתם ואח"כ הקדישוהו. ט. שימוש בזוי בבית הכנסת שנמכר. טעם היתר המכירה ע"י ז' טובי העיר. י. מכירת ס"ת של יחיד. יא. דין ביכ"נ או לבנים ועצים מביכ"נ ישן שסתרו. יב. חזקה על בית הכנסת. יג. מכירת דברי קודש לצורך פדיון שבויים. יד. נדר לבניית בית הכנסת. טו. אחד מהקהל הרוצה לאסור חלקו בבית הכנסת. טז. אין אדם יכול לאסור על חברו את ביהכנ"ס. יז. חזקה על בית הכנסת. חזקה בשאר מצוות. חזקה על קבורה. יח. בעלות על כלי קודש שניתנו לביהכנ"ס. יט. צוואה על ירושת כלים. כ. המקדיש ס"ת לבית הכנסת. כא. שימוש בדברים של הדיוט לצורך קדושה. כב. אדם שהיה רגיל במצוה מסוימת.

סימן קנ"ד - דיני תשמישי קדושה ונרות בית הכנסת..... 361

א. קדושת מקומות שמתפללים בהם באקראי. קדושת עזרת הנשים. ב. השוכרים בית להתפלל בו. ג. דיני תשמישי קדושה. ד. מטפחות ספרים שבלו. ה. ספר תורה שבלה. ו. עשיית כסא מתיבה לס"ת. הנחת יריעות פסולות ושאר ספרים בארון הקודש. שימושים אחרים בספרים. ז. קדושת הבימה. ח. תנאי על תשמישי הארון.

ט. העברת מטפחות מספר לספר. י. הנחת עטרות ס"ת בראש הקורא. יא. גרות שעה של הע"ז. יב. עכבר שנמצא בשמן ביהכנ"ס. יג. קריאה לאור הנר של בית הכנסת. יד. הדלקת נר מנר של בית הכנסת. טו. קנו ס"ת בשותפות ואחד רוצה חלקו.

❖ הלכות ברכות

סימן ר"ב - ברכת פירות האילן 374

א. ברכת בורא פרי העץ על פירות האילן. ברכת בורא פרי הגפן, וברכת יין מבושל. ג. נתערב יין בשכר. ד. ברכת הבוסר. ה. ברכת גרעיני הפירות. ו. ברכה על שמן זית. ז. ברכה על שקדים המרים. ח. אביונות, תמרות וקפריסין. ט. ברכת מרקחת מקליפות תפוזים. י. ברכת פירות וירקות שנתמעכו. "נתגדל לכך". ברכת הפלאפל. ברכה על 'לדר'. ברכת טחינה וחלווה. ברכת לביבות תפוחי אדמה. ברכת הפופקורן. ברכת הקורנפלקס. ברכה על חטיפי תירס - במבה. ברכת השוקולד. ח. ברכת דבש הזב מהתמרים. ברכת מיצי פירות שרובן לסחיטה. ט. ברכת סופי ענבים ונובלות. י. ברכת מים שבישל בהם פירות. ברכת קפה ותה. יא. יין צימוקים - עשייתו וברכתו. שיעור מדת המים ששורים בהם. הצימוקים שיהפכו לייין. זמן שריית הצימוקים במים. הפרדת הצימוקים משריית המים. יב. ברכת השלקות. יג - יד. אגוז מרוקח. טו. ברכת הסוכר. יש לפניו מאכל שמסופק בברכתו. טז, יח. מאכלים שאין דרך לאוכלם בפני עצמם. יז. מאכלים הנאכלים יבשים. יח. מסופק בברכה.

סימן ר"ג - ברכת פירות האדמה 404

א. ברכת פירות הארץ. ב. הגדרת מין אילן וירק. הצילים, פלפלים חריפים ופאפאיה. צבר - סברס. פסיפורה. פטל. ברכה על גידולי מים. ג. ברכת הבננה. ד - ה. ברכת פירות אילני סרק וצנובר. ו. ברכה על זנגביל המרוקח. ז. ברכה על בשמים שחוקים עם דבש. ח. ברכת הצנון.

סימן ר"ד - ברכת שהכל וברכת היין 413

א. מינים שונים שברכתם שהכל. ברכת הקורא ולבבות דקל. ברכה על מאכל מקולקל. ב. ברכת החומץ. ג. ברכת יין שהחל להחמיץ. ד. ממתני אין מברכים 'הגפן' על החומץ. ברכת הלימון. ה. ברכת יין שנתערב במים. ו. ברכת התמד שנתן עליהם מים. נתן תאנים על הזגים. ז. השותה מים לצמאו. ח. שותה שאר משקים לרפואה. אנסוהו לאכול או לשתות. ט. ברכה על מאכל איסור. י. ברכת

הדבש. יא. פירות המרוקחים בדבש. יב. עיקר וטפל. יג. מאכל המסופק מה ברכתו.

סימן ר"ה - ברכת ירקות 427

א. ברכת ירקות חיים ומבושלים. ירק הנאכל חי והבישול משביחו. ב. ברכת מרק ירקות. מרק מרוסק. מרק ירקות עם בשר. ברכת מרק עם מיני דגן. ג. ברכת סחיטת מי הפירות. ד. ברכת חתיכות פרי. ה. ברכת הלפת.

סימן ר"ו - הפסק וטעות בברכת הפירות 436

א. בירך האדמה במקום העץ. ב. היו לפניו פרי העץ והאדמה. ג. הפסקה בין הברכה לאכילה. השמעה לאוזנו. ברכה כשהוא ערום. ד. אחיזה בימין. ה. מברך דווקא כשהמאכל לפניו. ו. ברך על פרי ונפל מידו.

סימן ר"ז - ברכה אחרונה על הפירות 445

על מה נתקנה ברכת בורא נפשות. נוסח הברכה ופירושה. כוונה לפטור בברכת נפשות.

סימן ר"ח - ברכת מעין שלוש, וברכת מיני דגן ואורז 447

א. ברכת 'על העץ' על חמשת המינים. ב - ג. כל שיש בו חמשת מיני דגן. ספק אם ניתן לדבק או לטעם. נתן הדגן לדבק ולטעם. ברכה על קציצות עם פירורים. אם צריך שיהיה בתבשיל כזית דגן בכדי אכילת פרס. ברכת השניצל. ד. הקדמה כללית. ברכת גרעיני דגן חיים, מבושלים או קלויים. ברכה אחרונה על חיטה שלימה. ברכה על שעורים שלמים. ה. ברכת ראשונה על הקמח. ברכה אחרונה על הקמח. ו. ברכת השלווה והגרנולה. ברכת דייסא ממיני דגן. ז. הכוסס את האורז. ברכת פצפוצי אורז ופרכיות אורז. ברכה אחרונה על אורז כשאכל מיני דגן. ברכה על אורז שנתערב עם מינים אחרים. ח. פת דוחן. תבשיל קטניות. ט. ברכה אחרונה בתערובת דגן ומינים אחרים. י. נוסח ברכת מעין שלוש על הפירות. נוסח ברכת מעין שלוש על מיני דגן מא"י. יא. נוסח ברכת מעין שלוש על הגפן. יב. הזכרת מעין המאורע בברכת מעין שלוש. נוסח הברכה כשאכל כמה מינים יחד. יג. אכל פירות משבעת המינים ופירות נוספים. יד. אכל ענבים ושתי יין. טו. ברך על הענבים הגפן וההיפך. טז. ברכת על הגפן כששתה ג"כ מים. יז. ברכת המזון במקום ברכת מעין שלוש. יח. הכללת ברכה על הספק במעין שלוש.

סימן ר"ט - כללי דינים בטעות בברכה, וכללי סב"ל 476

א - ב. טעות בדיבור או במחשבה בברכות. ברך בטעות הגפן על המים ולאחר מכן שותה יין. ג. מסתפק אם ברך או לא.

סימן ר"י - שיעור האכילה לברכה ראשונה ואחרונה ודין טעימה..... 481

א. שיעור אכילה לברכה ראשונה. שיעור אכילה לברכה אחרונה. צירוף מאכלים שונים לברכה אחרונה. אכל בריה הפחותה מכזית. שיעור לברכה אחרונה על שתיית יין. שיעור צירוף השתיה לענין ברכה אחרונה. ברכה אחרונה על שתיית משקה חם. ברכה אחרונה על גלידה, ג'לי, גבינה וכד'. ב. מטעמת. ברכה על מסטיק.

סימן רי"א - דיני קדימה בברכות..... 491

א - ב. הקדמת מין שבעה וחביב. הגדרת פרי חביב. מעלות נוספות להקדמת ברכתן. ג. הקדמת ברכת העץ להאדמה. ד. סדר קדימה בשבעת המינים. קדימת ברכת היין. קדימה בברכה אחרונה. ה. תבשיל מזונות קודמת. מתי חלה חובת דיני קדימה. ו. מזונות ומין שבעה. סיכום סדר קדימה בברכות.

סימן רי"ב - דיני עיקר וטפל..... 500

א - ב. עיקר וטפל - תלוי בדעת האדם?. הטפל נפטר בברכת העיקר או שפטור מברכה. דעת הראשונים בהגדרת עיקר וטפל. סוגי עיקר וטפל שונים. ברכת סלאט פירות. ברכת הממולאים. נשאר מהטפל בסוף האכילה ואוכלו לבדו. עיקר וטפל כשמקדים את הטפל לעיקר. אימתי עיקר פוטר את הטפל אף מברכה אחרונה. אכל מהעיקר פחות מכשיעור ומהטפל כשיעור. עיקר וטפל כשאינו מברך על העיקר. האוכל עוגה ושותה קפה.

סימן רי"ג - הוצאת אחר ידי חובה בברכה..... 511

א. במה מועילה הקביעות? היחס לדין שומע כעונה. הדין בימינו. ישיבה סביב שולחן אחד. כשהמברך אכל דברים שונים מהשומע. חציו באמירה וחציו בשמיעה. ברך מספק - האם יצא בשמיעה? חיוב או רשות? כמה חשוב 'רוב עם'? עניית אמן. ברכה אחרונה. ב. צריך שיאכל עימם יחד. ג. צריך שישמעו מתחילה ועד סוף. אם לא נתכוונו לצאת ולהוציא.

סימן רי"ד - שיהיה שם ומלכות בברכה..... 521

הזכרת שם ומלכות. הזכרת שם ה' בחתימה. שם ומלכות בברכות שונות.

סימן רט"ו - עניית אמן אחר הברכות..... 524

א. עניית אמן אחר ברכות שמברך בעצמו. ב. חיוב עניית אמן אחר המברך. אימתי חייב לענות אמן? שמע הברכה מרמקול או טלפון. עניית אמן אחר ברכת גוי. אמן על ברכת מי שאינו שומר תו"מ. ג. עניית אמן אחר קטנים. הזכרת ה' תוך כדי

הלימוד. ד. ברכה לבטלה. גרימת ברכה שאינה צריכה. גרימת ברכה שאינה צריכה בשבת. ספק ספיקא בברכות. עניית אמן אחר ברכה שהשומע אינו נוהג לברך.

סימן רט"ז - דיני ברכת הריח 539

א. חיוב ברכה על הנאת הריח. ברכה אחרונה על הריח. הריח בלא ברכה האם יברך לאחר מכן. האם ברכת שהכל פוטרת ברכת הריח. ברכת שהחיינו על הריח. ברכה על שמיעת קול ערב. ב. ברכת בורא עצי בשמים ועשבי בשמים. טעה והחליף ברכות הריח זו בזו. ברכת בורא מיני בשמים - מושק. ברכת הריח על דבר האסור באכילה. ברכת הנענע. ברכת הגותן ריח טוב בפירות. ברכת הריח על פרי שריחו רק בקליפתו. מה הדין כשמסופק מה לברך. ברכה על אגוז מוסקט, קנמון וציפורן. ברכה על ריח טוב של תבלינים. ברכת הריח על הקפה. ג. ברכת הורד והקנמון. ברכת מי הורד. ברכה על בושם סינטטי. ד. ברכת שמן אפרסמון. ה - ו. ברכת הריח על שמן זית ושאר שמנים. ברכה על טבק וסיגריות. ז. סימלק וחילפי דימא. הגדרת עץ ועשב. ריחאן תימני. ח. ברכת הסיגלי. ט. נרגיס - חבצלת. י. היו לפניו עצי, עשבי ומיני בשמים. סדר קדימה בברכות הריח. יא. הביאו לפניו הדס ושמן. יב. מברכין על המוגמר משיעלה עשנו. יג. ברכת המוגמר. ברכה על מוגמר שעיקרו כלה. יד. הרחת הדס ואתרוג של מצוה. ברכה על פת שריחה טוב.

סימן רי"ז - ברכת הבשמים והמוגמר 564

א. הנכנס לחנותו של בשם. הסברא ב'נכנס ויוצא'. הנכנס לגן פרחים או פרדס. גדר היסח הדעת בברכות הריח. ב. בשמים שניתנו להעביר ריח רע. ג. מוגמר שמגמרין בו הכלים. ריח שאין לו עיקר. ד. בשמים של ערוה. ה-ו. בשמים של עכו"ם ומסיבת עכו"ם. ז. היה הולך חוץ לכרך. ח. ערבוב ריחות.

סימן רי"ח - ברכות על הניסים 574

א. הרואה מקום שנעשו בו ניסים לישראל. היכן יעמוד בשעת הברכה. ב. נס שנעשה לקצת ישראל. ג. הרואה מקום הנס פעם בשלושים יום. ד. הרואה מקום שנעשה לו נס. ברכה על נס של אבותיו. ה. מי שנעשו לו הרבה ניסים. ו. ברכה על נס של רבו. רואה אדם שנעשה לו נס. ז. נס של אדם מסויים. ח. הרואה אשתו של לוט. ט. על איזה סוג נס מברכים? ניצול בפיגועים וכיוצ"ב.

סימן רי"ט - ברכת הגומל 584

א. ארבעה צריכים להודות. ב. טופס הברכה. ג. בפני כמה צריך לברך. ד. האם יוצא בהודאת חברו. יציאה י"ח בשמיעה. ה. יציאה בברכת אחר. ו. עד מתי יכול

שאלות ותשובות ממבחני הרה"ר

להלן נביא את השאלות שנשאלו במבחני הרבנות הראשית, בסוף כל שאלה נציין את הסימן והסעיף בסיכום בו נמצאת התשובה ובחלק מהתשובות גם את הכותרת משנה בסעיף, כך שהלומד יוכל ללמוד את התשובה ממקורה. וכן הוספה של תשובה תמצית שתועיל לחזרה בראשי פרקים. כפי שראיתי, פעמים רבות שואלים באותם הסעיפים שנשאלו עליהם כבר במבחנים בשנים עברו, אך על נקודה אחרת בסעיף. כך שבדרך לימוד זו מקיפים לפחות את הסעיפים הנ"ל בצורה טובה יותר.

נקודה נוספת שיש להעיר: ישנם שאלות החוזרות על עצמם בחלק ניכר מהמבחנים, אך בכל שנה ישנם שאלות שלא נישאלו בשנים עברו. לכן אין די בללמוד את השו"ת הנ"ל בלבד.

הלכות תפילה

(סימנים פט - קכז)

סימן פ"ט:

- שאלה:** התייחס למקרים הבאים מתי אסור ומתי מותר לעשות צרכיו לפני תפילת שחרית: א. להקדים שלום לחברו. ב. אכילה ושתייה. ג. אם התחיל לאכול קודם עלות השחר, האם צריך להפסיק עם עלות השחר או יכול להמשיך לאכול. ד. האם מותר ללמוד קודם התפילה? ה. האם דין עשיית צרכיו לפני התפילה נאמר גם לגבי תפילת מנחה ומעריב? בסס דבריך על מקורות.
תשובה: א. סעיף ב. ברכות יד. נחלקו הראשונים בגדר האיסור. שו"ע - אסור להקדים שלום. ומותר לומר צפרא טבא. ואם הולך להקביל פניו אסור בכל מקרה. מותר להחזיר שלום.
ב. סעיפים ג-ד. ברכות י: אסור לאכול קודם התפילה. מים מותר. ומותר לאכול ולשתות לרפואה. הצמא והרעב הם בכלל חולים, ואם אינו יכול לכוון דעתו יכול לאכול ולשתות.
ג. סעיף ה. רשב"א - א"צ להפסיק. תלמידי רבנו יונה - מפסיק. וכ"כ השו"ע.
ד. סעיף ו. ברכות ה. שו"ע - אסור ללמוד משיגיע זמן תפילה. ומי שרגיל לילך לביה"כ מותר. מלמד לאחרים מותר. מ"ב - אם התחיל ללמוד קודם עלוה"ש א"צ להפסיק.

סימן צ':

- שאלה:** האם מותר להתפלל אחורי בית הכנסת? באיזה אופן מדובר? ומדוע?
תשובה: סעיף ז. ברכות ו: המתפלל אחורי בית הכנסת נקרא רשע. שו"ע - דוקא כשאינו מחזיר פניו לביה"כ אסור. האיסור הוא משום שמראה עצמו שאינו מתפלל עם כל הציבור, או שמפנה גבו.

3. **שאלה:** כתוב את באור הראשונים לגמרא "לעולם יכנס שיעור שני פתחים ואח"כ יתפלל", ומאי נפק"מ ביניהם?

תשובה: סעיף כ. ברכות ה. רש"י - שלא ישב סמוך לפתח, משום שנראה שמזומן לצאת והתפילה עליו כמשוי. רא"ש - ישהה זמן כניסת שני פתחים ואס יתחיל להתפלל. ב"ח - יכנס שני פתחים ממש, שצריך ב' פתחים דומיא דאולם והיכל במקדש. נ"מ אם יש מקום מיוחד לכל אחד בבית כנסת.

סימן צ"ד:

4. **שאלה:** כיצד ינהג אדם אשר נאנס להתפלל בישיבה, וכעת באפשרותו להתפלל שוב.

תשובה: סעיף ט. ברכות ל. רב אשי היה מתפלל עם הציבור מיושב, ואח"כ היה מתפלל בביתו מעומד. מהתוספות עולה שזוהי חובה מדינא לחזור. שו"ע - כשיוכל יחזור להתפלל מעומד, וא"צ להוסיף דבר.

סימן ק"א:

5. **שאלה:** באיזו שפה/לשון אפשר להתפלל ובאיזה א"א להתפלל, באר החילוקים בין ציבור ליחיד, ובין שואל צרכיו לנוסח קבוע.

תשובה: סעיף ד. סוטה לב. תפילה נאמרת בכל לשון. א. רי"ף - דוקא בציבור יכול להתפלל בכל לשון, ולא ביחיד. ב. רבני צרפת - תפילה הקבועה לציבור אפילו יחיד יכול לאומרה בכל לשון. ג. רא"ש - דוקא ארמית מגונה למלאכים, משא"כ בשאר לשונות. ד. מאירי - יחיד אינו רשאי דוקא לכתחילה ולהידור מצוה בעלמא. שו"ע - יכול להתפלל בכל לשון דוקא בציבור, אבל יחיד רק בלשון הקודש (רי"ף). וי"א שדין זה הוא רק בשואל צרכיו, אבל המתפלל תפילה קבועה גם יחיד יכול לומר בכל לשון. (רבני צרפת). וי"א שתמיד יכול גם היחיד בכל לשון חוץ מלשון ארמי (רא"ש)

סימן ק"ד:

6. **שאלה:** א. קיבל שיחה בטלפון הנייד באמצע תפילת שמונה עשרה ושתק, כיצד ינהג לגבי המשך תפילתו? ומה הדין כשדיבר מספר מילים?

תשובה: סעיפים ה-ו. אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש, ואם לאו חוזר לתחילת הברכה שפסק בה. אם שח בתפילה דינו כהפסיק. ואם שח במזיד נחלקו האחרונים האם חוזר לראש.

סימן ק"ו:

7. **שאלה:** א. העוסק בתורה, האם צריך להפסיק מתלמודו לק"ש, והאם צריך להפסיק מתלמודו לתפילה-באם יש הבדל, מה הטעם לכך? ב. האם מותר להתחיל בלימוד קודם ק"ש או קודם התפילה (לעצמו, לאחרים). ג. במקום שצריך לפסוק לק"ש, האם גם הברכות בכלל?

תשובה: סעיף ג. שבת ט: העוסקים בתורה מפסיקים לק"ש ואין מפסיקים לתפילה. ר' יוחנן - זהו דוקא לרשב"י, אבל אנו מפסיקים גם לתפילה. וכ"כ השו"ע. מג"א - יקרא עם ברכות. ואם התחיל ללמוד באיסור א"צ להפסיק.

סימן ק"ז:

8. **שאלה:** המסופק אם התפלל, האם יכול לחזור ולהתפלל?
תשובה: סעיף א. ברכות כא. מח' מה הדין כשמסופק אם התפלל. ישנה מח' גדולה בראשונים בהבנת המח' בגמ'. שו"ע - אם מסופק חזור ומתפלל, וא"צ לחדש דבר.

סימן ק"ח:

9. **שאלה:** טעה בתפילת מנחה של שבת והתפלל של חול, מה עליו לעשות? מי שהזכיר יעלה ויבוא בתפילת שמונה עשרה שלא בזמנו, כיצד ינהג? מה הדין בטעה: ולא התפלל מנחה של ער"ש, מנחה של שבת? ערבית של מוצ"ש?

תשובה: סעיפים ט-יב. ברכות כו: לא התפלל מנחה בע"ש, מתפלל בליל שבת שתיים. וכ"כ השו"ע. אם לא התפלל מנחה בשבת מתפלל במוצ"ש שתיים. אם טעה במנחה של שבת והתפלל תפילת חול, מתפלל במוצ"ש שתיים, ויתפלל אותה בתורת נדבה. הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפלה, שלא בזמנה, לא הוי הפסקה.

סימן ק"ט:

10. **שאלה:** מה הדין במי שנכנס לבית הכנסת ומצא ציבור שמתפללין? פרט.
תשובה: סעיף א. ברכות כא: שו"ע - אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע ש"צ לקדושה או לקדיש, יתפלל. וה"ה אמן דהאל הקדוש ושומע תפלה, דינן כקדיש וקדושה (תוס' והרא"ש ומרדכי פרק מי שמתו ותרומת הדשן סי' י"א). ואם לאו, אל יתפלל אם אין השעה עוברת; ואם נכנס אחר קדושה, אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע ש"צ למודים, יתפלל, ואם לאו אל יתפלל; וה"ה אם יכול להגיע למודים, או לאחת מהברכות ששוחים בהם, כשיגיע שליח צבור למודים, יתפלל; ואם צריך להתחיל כדי לסמוך גאולה לתפלה, ונזדמן לו שמגיע ש"צ למודים כשהוא באחת הברכות (באמצע), ישחה עמו; אבל אם הוא בתחלתה או בסופה, לא ישחה, שאין שוחין בתחלת ברכה או בסופה, אלא באבות ובהודאה.

11. **שאלה:** יחיד שהגיע לקדושה, ושומע הציבור שהגיעו לקדושה דסדרא, האם יענה עמהם? וכיצד הדין כשהיחיד אוחד בקדושה דשחרית והציבור בקדושה דמוסף? נמק!
תשובה: סעיף ג. שו"ע ע"פ הרשב"א - אינו עונה קדוש על קדושה דסידרא. וה"ה אם אומרים כתר שלא יענה אלא ישתוק. רמ"א - י"א שהמתפלל שחרית, יכול לענות על קדושת כתר של מוסף.

סימן ק"י:

12. **שאלה:** א. היה הולך מעיר לעיר ויש מהלך פרסה ביניהם, כמה פעמים עליו לומר תפילת הדרך? ב. כיצד היה נוהג מהר"ם מרוטנבורג בברכה זו, ומדוע? ג. ממתי יכול להתפלל את תפילת הדרך, ועד מתי?

תשובה: א. סעיף ה. פעם אחת ביום, גם אם נח באמצע בעיר. אבל אם היתה דעתו ללון ונמלך ויצא שוב לדרך, צריך לברך שוב. ב. סעיף ו. הסמיך את תפילת הדרך אחר יהי רצון כדי להסמיכה לברכת גומל חסדים ותהיה ברכה הסמוכה לחברתה. ג. ברכות ל. רש"י - עד פרסה מהעיר יכול לברך. בה"ג

- רק בשיעור פרסה מתחייב. שו"ע - משיחזיק בדרך יכול לברך, ואין לאומרה א"כ הולך פרסה. ועד פרסה סמוך לעיר יכול לברך.

סימן קי"א:

13. **שאלה:** כתוב דיני סמיכות גאולה לתפילה בחול או בשבת. כתוב דיני סמיכת שמו"ע בלחש לשמו"ע בקול רם, לגבי הש"ץ או היחיד.

תשובה: סימן קיא. רמ"א - י"א שדוקא בחול או ביו"ט צריך לסמוך אבל לא בשבת. מג"א ע"פ השו"ע - הש"צ יכול להפסיק בין לחש לחזרה. פמ"ג - רק לדבר מצוה.

סימן קי"ג:

14. **שאלה:** איתא בברכות (לד.) 'תנו רבנן, אם בא לשוח בסוף כל ברכה וברכה ובתחילת כל ברכה וברכה - מלמדין אותו שלא ישחה'. 1. ציין ב' טעמים לאיסור. 2. כיצד הדין באמצע הברכה? ומדוע?
תשובה: סעיף א. ברכות לד. תוספות - שנראה שכל אחד מחמיר כרצונו. הריטב"א - שהכנעת הדיוט במקום שאינה ראויה לו יוהרא היא לו, שמחזיק עצמו כאדם כשר. באמצע הברכות מותר לשחות.

הלכות בית הכנסת

(סימנים קג - קנד)

סימן ק"נ:

1. **שאלה:** האם יכולים לכפות אחד על השני לבנות בית המדרש ובית כנסת? פרט! והאם מותר לבנותו ע"י גוי?

תשובה: סעיף א. תוספתא ושו"ע - כופים את בני העיר לבנות בית כנסת. ביה"ל - אם אין מקום ללמוד כופים על בניית בית מדרש, דאין תועלת בכפיית קניית ספרים אם אין מקום ללמוד בו. בשו"ת בית דוד כתב שאין לבנות בית כנסת ע"י גויים, ובפרט הכיפה לפני ההיכל. שדי חמד - כשא"א ע"י יהודים אפשר להקל.

2. **שאלה:** איך יחלקו - יחשבו הוצאות לבנין בית הכנסת או בית המדרש, או לשכירות בין הקהל.
תשובה: המ"ב (סק"ב) כתב בשם הפוסקים (מהר"ם פאדווה סימן מב ועוד) דבבנין ביהכ"נ גובין לפי ממון לחודא. ובשכירות ביהכ"נ גובין חציו לפי ממון וחציו לפי נפשות. אך הכנסת הגדולה, כה"ח (סק"ב) ועוד, סוברים שבשכירות גובים לפי נפשות.

3. **שאלה:** האם חייב להגביה את בית הכנסת משאר בתי העיר?

תשובה: סעיף ב. שבת יא. כל עיר שגגותיה גבוהים מביה"כ לסוף חרבה. ר"ת - אין איסור בגגות שלנו מכיון שאין משתמשים בהם בתדירות. שו"ע - יש לבנות את ביה"כ שיהא גבוה מכל בתי העיר. מג"א - כיום נוהגים היתר מפני אימת המלכות. השפת אמת סובר שהאיסור הוא רק אם

רוב בתי העיר גבוהים מביה"כ. בסעיף ג' הביא השו"ע שי"א שמי שהגביה ביתו מבית הכנסת כופים אותו להשפילו.

4. **שאלה:** באיזה צד ראוי לתקן את פתח הכניסה, ומדוע?

תשובה: סעיף ה. תוספתא - פותחים במזרח, משום שנאמר 'והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה'. תוספות - דוקא בימיהם שהיו מתפללים למערב. כדי שיהיו משתחוים מהפתח נגד הארון שהיה ממול. ולכן המתפללים למזרח יעשו הפתח במערב. מהרמב"ם עולה שתמיד הפתח צריך להיות במזרח. שו"ע כתוס' שפותחים כנגד הצד שמתפללים בו באותה העיר.

סימן קנ"א:

5. **שאלה:** האם בית כנסת יש בו קדושה, והאם הקדושה מדאורייתא או מדרבנן? התייחס לשיטות הראשונים, השו"ע והמ"ב.

תשובה: הבאנו מחלוקת ראשונים ואחרונים בנידון האם הוא איסור דאו' או דרבנן.

6. **שאלה:** באלו אופנים התירו אכילה ושתייה בבית הכנסת ובבית המדרש? והאם תנאי מועיל לכך? פרט!

תשובה: סעיף א. הגמ' אסרה אכילה ושתייה, ולרבנן מותר משום 'ביתא דרבנן'. מהרמב"ם עולה שזהו דין בכבוד בית הכנסת, ומרש"י משמע שהוא קלות ראש. טור - לת"ח מותר. וכ"פ הרמ"א. רמב"ם - מדוחק בלבד. וכ"פ השו"ע. ועיין בסעיף יא לגבי תנאי בבית כנסת, שהשו"ע כתב שבישוב בי"כ לא מועיל תנאי.

7. **שאלה:** מתי מותר לישון בבית הכנסת ובית המדרש?

תשובה: סעיף ג. נמוקי יוסף - בבית הכנסת אסורה אפילו שינת עראי, ובבית המדרש מותרת וכ"פ השו"ע. פמ"ג - שינה בביהמ"ד הותרה רק לת"ח. מ"ב - מותר לכל אדם.

8. **שאלה:** בזמן הזה שמתפללים בבית המדרש, מה דין המקום?

תשובה: הבאור הלכה (ד"ה אבל) הסתפק מה דין בתי מדרשות שלנו שמתפללים בהם, שלכאורה מכיון שמתפללים בהם לא גריעא מבית כנסת. אך מכיון שנמצאים שם כל היום קשה ליזהר בזה ולכן מותר. ונשאר בצ"ע.

9. **שאלה:** מה דין קפנדריא או כניסה שלא לצורך מצוה, בבית כנסת או בבית מדרש?

תשובה: קפנדריא: סעיף ה. מגילה כט. אין עושין קפנדריא בבית הכנסת. שו"ע - אין לקצר הדרך מבית הכנסת. ביה"ל - אם יקרא או ישהה מעט מותר. אם הולך לדבר מצוה התיר הפמ"ג, והביה"ל מחמיר. כניסה לצורכו: סעיף א. מגילה כח: ושו"ע - יכנס מעט ויקרא או יאמר דבר שמועה וכו'.

10. **שאלה:** באיזה אופן מועיל תנאי לקדושת בית הכנסת?

תשובה: סעיף יא. מגילה כח: בתי כנסיות בבבל עשויות על תנאי. ונחלקו הראשונים מתי מועיל תנאי, האם דוקא בחורבן או אפילו בישובן. תוספות - רק בבבל מועיל. ביה"ל - לסוכרים